

se že popolnoma spojili v isto ljudstvo (47). Ko govori o delitvi na proste in neproste, govori o neprostitih kot o nevoljnikih, medtem ko ni pametnega razloga, da jih ne bi imenovali »sužnje« (str. 47 s.).

Malo srečna je obdelava pravnih virov. R. sodi o zakonikih tako-le: »Zakoniki so za laika nekaj strašno enoličnega. Uporabni so le kakor morda vozni redi, to se pravi, kadar je potrebno, in takrat po odstavkih.« Hetitska zakonska zbirka »pa da niti voznemu redu ni podobna«. »Tega zakonika ni napisal noben pravnik. Da, to sploh ni noben zakonik, ampak osnutek revizije zakona« (53). Spričo tako pogrešnega stališča R. ne more nuditi o hetitskem zakoniku nobene pravilne slike. Očita mu pomanjkanje sistematike in prezre, da je vsaj njegov prvi del sistematično zelo pregledno urejen. Očitek, da so v hetitskem zakoniku vrzeli, velja glede vseh antičnih zakonikov, tudi glede Hammurabijevega zakonika in glede rimskega zakonika XII plošč. Stari zakonodajalci so pač urejali zadeve, ki so se jim zdele pereče in sporne, glede drugih vprašanj je veljalo kar molče, da naj ostane vse pri starem. Zanimivo načenja R. vprašanje, zakaj ne uporabljajo Hetiti talionskega načela (58), dvomim pa, da bi imela prav s svojim izvajanjem glede levirata (57).

Marsikatero zanimivo sodbo izreka pisateljica v odstavku, ki obravnava gospodarske razmere (»Hiša, dvorec in vrt — obrt in trgovina — igra in šport«, str. 66 ss.). Vendar ji po mojem mnenju tudi tu ne bomo mogli pritrditi, ko oporeka, da bi bili Hetiti pretežno kmetje (63) — in živinorejci ter pastirji, bi bilo še dostaviti.

Mnogo tveganih sodb je zlasti v obeh zadnjih oddelkih. Ker trdi, da je »domnevno daleko večji del hetitskega državnega arhiva« obstajal iz napisov na lesenih ploščicah, ki so ob uničenju mesta zgorele (109), je od hetitske literature ohranjen le tisti del, ki obsega burke »ali ima vsaj vesel značaj«. Tako računanje s tem, kar je bilo baje uničeno, je zelo nevarna zadeva, če prej ne izčrpamo vsega ohranjenega gradiva.

Vkljub močno subjektivno enostranski presoji glede mnogih vprašanj je obdelava hetitske kulture, kakor jo podaja dr. R., zanimiva in bo nedvomno pri marsikom vzbudila novo zanimanje za Hetite in njihovo kulturo. Pri tem mu bo bogata zbirka ilustracij približevala največja monumentalna dela Hetitov. Vkljub ugovorom, ki jih bo pisateljica glede različnih problemov vzbudila, bo njena knjiga svoj namen dosegla.

Viktor Korošec

Draga Arandelovič-Garašanin: Starčevačka kultura, Univerza v Ljubljani, Arheološki seminar, Ljubljana 1954, 167 strani, 17 tabel med njimi 6 barvnih, 11 slik v tekstu, 1 karta najdišč in francoski povzetek.

Arheološki seminar Univerze v Ljubljani je izdal 1954. leta četrto disertacijo: Drage Arandelovič-Garašanin »Starčevačka kultura«. Ta razprava je izredno zanimiva, ker avtorica v njej obravnava do sedaj enega najbolj temnih momentov naše predzgodovine, to je zgodnji neolitik na področju Jugoslavije. Poleg tega, da je v tej razpravi Draga Garašanin obdelala celotno gradivo in probleme najdišča Starčeva, po katerem nosi ime vsa kulturna skupina, je to dopolnila z vsemi do takrat odkritimi najdišči tega kulturnega kroga. Kot temelj svoji razpravi je avtorica vzela že 1932. leta izkopano gradivo v Starčevu, ki doslej ni bilo ne raziskano, ne objavljeno.

Svoje delo deli na več poglavij. Prvo govori o naselbini in grobovih. Lega naselij se po značaju ne razlikuje od drugih neolitičnih naselbin; vsa so ob rekah na neutrjenih mestih, bodisi prirodno ali umetno. Izjemo tvori le nekaj naselbin, ki so postavljena na nekoliko vzvišenih mestih, ki so pa uredila le zaščito pred poplavi ali slično. V zvezi z naselbinami obravnava tudi stanovanja, ki so zastopana z v zemljo vkopanimi jamami ali zemunicami. Revni so v tej periodi podatki o grobovih in pokopavanju. V naselju v Starčevu je najdenih samo nekaj otroških skeletov skrčencev, pokopanih v jamah. Temu odstavku dodaja tudi seznam nazdišč te kulturne skupine z geografsko karto razprostranjenosti. Drugi problem so razni izdelki. Tudi tukaj obravnava posamezne skupine posamično, tako orodje, plastiko, keramiko, ki jo deli na

grobo, fino in slikano. Orodje je izdelano iz kamna in kosti, zastopano pa je v Starčevu relativno zelo malo; kronološko je zaradi atipičnosti neopredelljivo. Zato ga je avtorica obdelala le tipološko. Plastika je sorazmerno slabo zastopana. A vendar so na najdišču v Starčevu zastopani vsi tipi, kakršni so na istočasnih najdiščih sosednjih pokrajin. Keramiko je avtorica razdelila v prej omenjene tri skupine. V samem Starčevu je številno zastopana in proži široko polje obdelave, tako glede na tehniko izdelave in ornamentiko, kakor po številu zastopanih oblik. Na izredno visoki tehnični stopnji je slikana keramika. Ornamenti so izdelani v bi- in pa polihromiji, uporabljali pa so belo in črno barvo; osnovna pa je bila po navadi rdeča. Za neslikano keramiko te periode je značilna posebna vrsta tehnike v izdelovanju ornamentov, tako imenovani barbotin. Dalje je zastopana ornamentalna tehnika vrezov v obliki pravočrtnih in pa krivočrtnih ornamentov. Z obširno analizo slikane keramike in sploh keramike smo dobili dokaj jasno sliko o najstarejši neolitični keramiki v Jugoslaviji in v sosednjih pokrajinah. Tretji problem, katerega avtorica obširno obravnava, je kronologija. Posebej obravnava vprašanje absolutne kronologije, posebej pa vprašanje relativne. Pomemben je ta odstavek zato, ker v njem avtorica obširno obravnava razmerje starčevačke kulture z ostalimi neolitičnimi kulturami Jugovzhodne Evrope. Četrty problem, ki ga avtorica obravnava, je, s čim se je bavilo prebivalstvo te kulturne skupine. Iz razprave je razvidno po podanem gradivu, da so se prebivalci bavili predvsem z lovom in ribolovom, precejšnjo vlogo pa sta igrala tudi primitivno poljedelstvo in živinoreja. Obilje najdene keramike na lokaliteti sami pa priča o razvitem lončarstvu.

Poleg vseh navedenih problemov, ki jih avtorica obravnava, je pomembno to, da je avtorica tu podala celotno gradivo razdeljeno po posameznih jamah. Tako razdeljeno gradivo bo v marsičem pripomoglo k dokončni sliki nastajanja posameznih takšnih objektov.

Tatjana Bregant

Francè Starè, Vače (Arheološki katalogi Slovenije, Izdaja Narodni muzej v Ljubljani. Zvezek 1, Ljubljana 1955), 137 strani, 107 tabel, 3 plani, 1 priloga, angleški prevod.

Med katalogi arheološkega gradiva, ki so se v zadnjem času začeli pojavljati v naši literaturi in ki so jih začele izdajati razne arheološke ustanove, smo v preteklem letu dobili tudi prvi arheološki katalog v Sloveniji, ki ga je izdal Narodni muzej v Ljubljani. Ta katalog obsega kulturno gradivo, odkrito na enem naših najbolj znanih prazgodovinskih, železnodobnih najdišč, na Vačah. Katalog je napravil Francè Starè, ki je oskrbel tudi celotno slikovno gradivo.

Na drugem mestu sem že omenil (Arheološki vestnik 1956), da je kak katalog lažje kritizirati, kakor ga pa napraviti. Vendar pa ako vzamemo vpoštev namen kataloga in zahteve, ki se z izdelavo postavljajo, imamo jasen kriterij, kakšen naj katalog bo. Predvsem moramo imeti na umu, da mora katalog nadomestovati arheološko gradivo. Zato se mora v katalogu gradivo podajati na tak način, da je v resnici nadomestilo originalov. V ta namen se poslužujemo dveh načinov: opisa in slikovnega gradiva. Vendar se veliko večja pazljivost posveča slikovnemu gradivu kakor pa opisom, z drugimi besedami — poudarek je bolj na vizuelni strani. Opis pa služi le kot dopolnilo.

Že takoj na začetku moramo priznati, da je katalog »Vače« tako s tehnične, kakor tudi z znanstvene strani doslej najboljši katalog, ki je izšel v Jugoslaviji. Redakciji se je treba zahvaliti, da je katalog uredila s tehnične strani res zadovoljivo. Tako papir kakor tisk in klišeji so na zadovoljivi višini. Tudi glede na znanstveno stran kataloga niso možni nikakršni ugovori. Pač pa je mogoče o posameznih momentih še razpravljati, nekatere bo pa mogoče tudi še popraviti v nadaljnjih izdajah drugih katalogov. Vendar so pa ti momenti drugorazrednega pomena. V splošnem pa moramo biti zadovoljni z izdajo tega kataloga, z njegovo opremo in tudi z njegovo vsebino.

Delitev kataloga je enostavna. Po splošnem uvodu sledi opis, katalog gradiva na slovenskem in angleškem jeziku. Gradivo je razdeljeno na dva oddelka: na material, ki so ga odkrili starejši raziskovalci ter na gradivo ki ga